

STREJTERKA
MUSKOBANJASTA DILDAŠICE HETEROSEKSUALKA

HETERONORMATIV BI NORMALNA

MUSKARAČA
LGBT
GEJ

LEZBEJKA
PORODICA RIBA DECA
NORMALANO

NORMALNO

TRANS

PORODICA

HOMO

FEMINIZIRANI
PEDIER

HOMO
NORMALANO

PATRIJARHAT

PORODICA

LGBT HETERO

NEPRIRODNO DECA

PORODICA HETERONORMATIV

STR8 OSOBA TRANS
LG HOMOSEKSUALCI

NEMORALNO

DECA PORODICA

HETERO BRAK HEJTER BIT

STR8 RIBA
TIP

HEJ BRAK TIP
FRAJER

DECA

HOMOSEKSUALCI

TIP

HEJ
NORMATIV
NEPRIRODNO

DEVIJANTNA

MALNO

TRADICIJA DIL

SEKS NEMORALNO
LG
NEPRIRODNA

BISEKSUALCI

PROVOKACIJA

NORMALNO

LEZBA

NEPRIRODNA
GEJ
LGBT

STREJTERKA

HETEROSEKSUALAC

HETERONORMATIV
NORMALNO
FRAJER
SEKS
RIBA LG

BRAK

SEKS

PORODICA

LEZBA

HETEROSEKSUALAC SEKS

TETKAST HETERO

DEVIJANTNI

PROMISKUITETNI

STREJ

HETEROSEKSUALAC

PROVOKATORI SEKS HEJTERKA

NEPRIRODNO BI

KO JE
STREJT
GEJ?
A KO

STEREOTIPI I PREDRASUDE

JAPANCI
SU VREDNI.

ŽENE SU
EMOTIVNIJE
OD MUŠKARACA.

KO JE
STREJT A KO
GEJ?

MUŠKARCI
SU BOLJI KUVARI
OD ŽENA.

STEREOTIPI su pojednostavljene pretpostavke, sudovi, verovanja i mišljenja da svi članovi određene grupe imaju slične osobine, bez obzira na razlike među njima npr. Nemci su pedantni, Jevreji su škrti, žene su nežne, muškarci su bolji kuvari od žena... Stereotipi nastaju zbog nepoznavanja i nedostataka informacija o osobi kojoj pripisujemo određene karakteristike zbog pripadnosti određenoj grupi. Kada su jednom stvoreni, stereotipi se teško menjaju. Stavove prema drugim ljudima često usvajamo nesvesno. Na njih od najmlađih dana utiču stavovi najbližih članova porodice, a kasnije i okruženje.

Negativni stereotipi dovode do **PREDRASUDE**. Predrasude predstavljaju negativna verovanja i stavove prema ljudima, grupama ili pojavama, stvoreni često pre direktnog iskustva s tom osobom, grupom ili pojavom. Predrasude karakteriše izuzetno jaka emocionalna komponenta, najčešće negativna (odbojnost, netolerancija, mržnja).

Predrasude prema LGBT osobama su u korenu HOMOFBIJE
(strah, netolerancija, nasilje ili mržnja prema osobama drugačije seksualne orijentacije).

Izvor:

Ko je strejt, a ko gej?, Projekat "Želim da ti kažem...", Kancelarija za mlade Novi Beograd i Labris, Beograd, 2011.
Čitanka: Od A do Š o lezbejskim i ljudskim pravima, Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd, 2009.
Kreacija pola? Roda?, Jelena Poštić, Svetlana Đurković i Amir Hodžić, Ženska soba, Zagreb, 2008.

COMING OUT ILI “AUTOVANJE”

znači saopštiti svoju drugačiju seksualnu orijentaciju prijateljima, roditeljima ili bilo kome drugom.

...kada sam priznao sebi bilo mi je lakše da se suočim sa drugima...

...osuđivala sam sebe zbog onoga što sam osećala prema devojkama...

...bilo mi je važno što više nisam morao da se krijem, smišljam izgovore, već sam bio to što jesam u svakoj situaciji i pred svakim...

...moji prijatelji to nisu mogli da prihvate, a ja se nisam promenila...

“...Tamo negde u srednjoškolskim danima pitala sam se kako ću ti reći. Zapravo nisam znala zašto je moja različitost pogrešna i u čemu sam to baš drugačija... Svi smo mi različiti, drugačiji od drugih. Ipak, sve oko mene me svakodnevno uverava da se ne uklapam, ne pripadam... Gledala sam kako me čak i oni koji me ne poznaju mrze. Nenormalno mi je bila najnormalnija reč... iako su moji srednjoškolski dani bili sasvim normalni: učenje u zadnji čas, važna prijateljstva, traženje svog puta, kašnjenje na bus, privlačnosti i ljubavi koje najednom postanu tako bitne...”

DANIJELA, 33

“Moj najznačajniji coming out je bio sestri. Čekala sam da bude spremna. Bila je znatiželjna i verovatno je želela i ranije da sazna, ali ja nisam želela da utičem na njen razvoj. Ona je kao prava tinejdžerka - šest godina je mlađa od mene - u jednom trenutku bila je u poziciji imitiranja mene, a u sledećem u buntu u odnosu na mene. Čekala sam da se stabilizuje oko toga ko je ona, šta ona želi... Kada sam osetila da je emotivno i seksualno zrela, poverila sam joj se. I drago mi je što je vrlo brzo na zreo način to prihvatila. I sada mi je velika podrška. Mnogo mi znači što sa njom mogu otvoreno da razgovaram o svom ljubavnom životu.”

SANDRA

“Kako su dani prolazili, ja sam sve češće boravio kod svog tadašnjeg dečka. Nakon mesec-dva dana od moga “autovanja”, otac mi je postavio novi ultimatum – ili ću prestati da se viđam sa njim (“Dok si pod mojim krovom, radićeš kako ti ja kažem”) ili ću napustiti kuću. Nisam se dvoumio i odlučio sam (a nakon razgovora i sa psihološkinjom) da makar na par meseci napustim stan roditelja... Tada sam već mesec dana bio sa novim-sadašnjim dečkom, tako da sam prešao da živim kod njega.

Vreme je prolazilo, moja majka me je povremeno zvala. Nakon mesec i po dana boravka van kuće, otac me je po prvi put u životu pozvao da pita kako sam, da li mi nešto treba i da dođem kod njih na porodični ručak. Prihvatio sam poziv. Ručak je protekao bez priče o meni, mojoj seksualnoj orijentaciji, dečku i sličnim temama. Shvatio sam da je još rano za njih da pričamo o tome, ali sam bio srećan što me je otac pozvao da dođem i sledećeg vikenda.

I tako, vreme je prolazilo, ja sam povremeno odlazio kod njih...sve dok sami nisu odlučili da upoznaju i NJEGA. Pozvao sam ih da dođu u naš stan, da vide gde živim, sa kim živim i da se ne tripuju više...Bilo je to najčudnijih sat vremena u mom životu, ali i najotvorenijeg razgovora sa mojim. Mislim da je to bio prvi put da su saslušali moju stranu priče i da su bili zainteresovani za nju.

U kasnijim susretima, sve češće su počeli da postavljaju razna pitanja i da se interesuju kako izgleda naš zajednički život, da li neko zna za nas, šta planiram sa ostatkom porodice (tetkama, strinama, ujacima...) i slično. U sledećoj fazi im je najbitnije bilo da niko od šire porodice i porodičnih prijatelja ne sazna za mene... Kako je vreme sve više odmicalo i kako naravno nikome nisam na sva zvona obelodanjivao da sam gej, tako su se i njihovi strahovi smanjivali. Danas, po prvi put u životu, imam jedan zdrav odnos sa roditeljima. Pričamo skoro o svemu, redovno dolaze kod nas u posetu (i mi kod njih), povremeno odemo svi zajedno na plac i porodične ručkove....Ukratko, shvatili su da to što sam gej ne menja puno stvari i da se ne razlikujem od onog D.Z. koga su poznavali pre “autovanja”. Danas se otac često šali na račun rodnih i polnih uloga... Nikada nisam ni u snu mogao da pretpostavim da će on, bivše vojno lice, postati tako otvoren i spreman za menjanje svojih čvrsto ukopanih stavova...”

D.Z.

LIČNE PRIČE

“Ja sam se nedavno “autovao” svojim roditeljima. Razlog zbog kojeg sam se tako kasno i teško “autovao” (imam 24 godine) je moj strah da ću nakon toga završiti na ulici bez ikakve podrške roditelja i strah od psihološkog i fizičkog nasilja.

Tek kada sam završio fakultet i našao posao ohrabrio sam se i rekao svojim roditeljima istinu o sebi. Iznenadio sam se njihovom reakcijom koja nije bila ni agresivna ni preteća, već su bili i još su veoma tužni što sam gej...”

EDO, 24

“Neke stvari sam trpela i ćutala dok se nisam osamostalila. Onda sam svima dala do znanja ko sam. Rekla sam bratu i sestri, naravno postepeno, ne odjednom. Dosta mi je pomoglo što se o transeksualnosti počelo govoriti više. Sestra me je prihvatila, bratu je trebalo malo više vremena. Oni su u početku mislili da sam ja gej muškarac, femme dečko, koji spava sa drugim muškarcima, što mi je smetalo jer nisam to, a htela sam da me prihvate onakvu kakva jesam. Polako sam im otvarala horizonte transeksualnosti.”

NINA

Izvor:

- Ko je strejt, a ko gej?,* Projekat “Želim da ti kažem...”, Kancelarija za mlade Novi Beograd i Labris, Beograd, 2011.
Treći glas - coming out u Srbiji, Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd, 2009.
Kreacija pola? Roda?, Jelena Poštić, Svetlana Đurković i Amir Hodžić, Ženska soba, Zagreb, 2008.
Coming out procesi i mentalno zdravlje homoseksualaca, Maša Karleuša, Queeria, Beograd, 2007.
Na- strani, zbornik radova o seksualnosti, Udruženje Q, Sarajevo, 2007.
Šta ti srce kaže, Lične priče lezbejki o coming out-u, Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd, 2006.

LIČNE PRIČE

DA LI JE HOMOSEKSUALNOST BOLEST?

Ne. Psiholozi, psihijatri i drugi stručnjaci za mentalno zdravlje slažu se u tome da istopolna orijentacija ne spada u mentalne bolesti, poremećaje ili emocionalne probleme. Svetska zdravstvena organizacija donela je odluku pre 20 godina da homoseksualnost nije bolest. Etički komitet Srpskog lekarskog društva se 2008. javno izjasnio da homoseksualnost nije bolest.

DA LI JE HOMOSEKSUALNOST STVAR IZBORA?

Ne. Istraživanja pokazuju na to da se istopolna orijentacija formira veoma rano u životnom ciklusu, verovatno i pre rođenja, a kod većine ljudi se ispoljava u ranoj adolescenciji, pre nego što dođe do prvih seksualnih iskustava. Dosta ljudi je tokom dugog niza godina, bezuspešno pokušavalo da svoju istopolnu orijentaciju promeni u heteroseksualnost. Ako smatrate da je istopolna orijentacija stvar izbora, da li smatrate da je i heteroseksualnost stvar izbora? Kada ste izabrali svoju seksualnu orijentaciju?

ČIME JE PROUZROKOVANA ODREĐENA SEKSUALNA ORIJENTACIJA OSOBE?

Smatra se da postoji nekoliko faktora koji određuju seksualnu orijentaciju: genetski, hormonski i faktori sredine. Nijedan od ovih faktora nije sam odgovoran za određivanje seksualne orijentacije. Samo psihološki i društveni uticaji ne mogu izazvati homoseksualnost.

ČINJENICE 0

DA LI JE HOMOSEKSUALNOST U PORASTU?

Ne. Osobe istopolne seksualne orijentacije čine 10% populacije bez obzira na nove zakone ili društvene stavove, različite moralne vrednosti i standarde određene kulture.

ZAŠTO SE ORGANIZUJE “GEJ PARADA”?

“Pride” ili “Parada ponosa” organizuje se kako bi se skrenula pažnja javnosti na probleme sa kojima se na različite načine suočavaju oni koji pripadaju manjini kada je seksualna orijentacija u pitanju, u smislu ostvarivanja jednog od osnovnih ljudskih prava, a to je pravo na život i slobodu. Ponos govori o želji da “budem to što jesam i da budem prihvaćen/a”.

Prva parada ponosa je organizovana 30. juna 2001. godine i završila se sa velikim brojem incidenata i sukoba. Drugo održavanje bilo je najavljeno 2004. godine, ali se odustalo iz bezbedonosnih razloga, 2009. i 2011. godine. Prajd je zabranjen zbog visokog bezbedonosnog rizika. 2010. održan je prvi Prajd ali uz ogromno prisustvo policije i nemire na ulicama Beograda.

ISTOPOLNOJ ORIJENTACIJI

REAKCIJE RODITELJA

U većini slučajeva roditeljima će trebati vreme da prihvati homoseksualnost/biseksualnost deteta. Roditelji se u početku mogu osećati izgubljenim, moguć je prekid komunikacije i povlačenje s njihove strane. To je često posledica u stvari njihovog osećanja krivice i sramote zbog okoline i preispitivanja da li su i gde su pogrešili u vaspitanju jer im je teško da prihvate da to nije stvar izbora ili nečijeg uticaja/greške. Osećanja su im pomešana, skloni su kritikovanju, misle da se radi o fazi, kažnjavaju osobu kako bi je “prevaspitali”, krive društvo u kojem se kreće, misle da se radi o izboru osobe i pokušavaju promeniti taj izbor i strahuju da li će njihova LGBT deca biti srećna u životu.

ŠTA ISPUNJAVA OSOBE U ISTOPOLNIM VEZAMA

Osobe koje su u istopolnim vezama ispunjava u odnosu sve ono što ispunjava i heteroseksualne parove. Razmena emocija, toplina, bliskost, seksualno privlačenje i strast... slična interesovanja, zajedničko provođenje vremena, razgovori, šetnje, planiranje zajedničke budućnosti...

ČINJENICE O

ZAŠTO JE COMING OUT TEŽAK PROCES ZA NEKE LEZBEJKE I GEJEVE

Zbog mnogobrojnih stereotipa i predrasuda u odnosu na lezbejke i gejeve, “coming out” za njih predstavlja veliki izazov koji može izazvati emocionalne patnje.

Kada prvi put postanu svesni privlačnosti u odnosu na osobe istog pola, lezbejke i gejevi mogu se osećati usamljeno i kao da su “drugačiji”.

Takođe mogu strahovati da će biti odbačeni od strane porodice, prijatelja, saradnika, verskih institucija. Pored toga, lezbejke i gejeve vrlo često su meta diskriminacije i nasilja.

Izvor:

Ko je strejt, a ko gej?, Projekat “Želim da ti kažem...”, Kancelarija za mlade Novi Beograd i Labris, Beograd, 2011.
Čitanka: Od A do Š o lezbejskim i ljudskim pravima, Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd, 2009.
Razumjeti i podržati, Lezbejska organizacija Rijeka - Lori, 2007.

ISTOPOLNOJ ORIJENTACIJI

TERMINOLOGIJA

POL

Klasifikovanje na osnovu reproduktivnih organa/funkcija i genitalija na muški, ženski i interseks. Društveno prihvaćeni su samo muški i ženski.

POLNI IDENTITET

Individualno indentifikovanje po pitanju pola i polne pripadnosti, koji ne zavisi samo od pola koji je pripisan rođenjem.

ROD

Društveni konstrukt pola koji po definiciji određuje samo društvene uloge muškarca i žene, to jest osoba muškog i ženskog pola. Takođe, individualni konstrukt sopstvenog identiteta/izražavanja koji potvrđuje, negira i/ili prevazilazi društveno zadate i formirane polne i rodne uloge muškaraca i žena, kao i celu binarnu osnovu “muškog” i “ženskog”.

RODNI IDENTITET

Podrazumeva vlastitu rodnu samokoncepciju koja ne zavisi samo od pola i roda koji su pripisani rođenjem. Može biti u skladu sa društveno pripisanim definicijama u pogledu pola/roda ili ih može negirati, prevazilaziti i menjati.

SEKSUALNA ORIJENTACIJA

Emocionalna i/ili fizička privlačnost ili naklonost koja može biti prema osobama istog i/ili različitog pola. Seksualna orijentacija nije pitanje izbora. O izboru možemo govoriti ako govorimo o seksualnom ponašanju; možemo izabrati da li ćemo se (ili ne) ponašati u skladu sa vlastitom seksualnom orijentacijom, vlastitim osećanjima. Seksualna orijentacija i seksualno ponašanje se ne smeju mešati.

HETEROSEKSUALNA OSOBA

Osoba koja ima emocionalne i/ili fizičke privlačnosti ka osobama suprotnog pola.

HOMOSEKSUALNA OSOBA

Osoba koja ima emocionalne i/ili fizičke privlačnosti ka osobama istog pola.

LGBTTIQ

Skraćenica za Lezbejke, Gej muškarce, Biseksualne, Transrodne, Transeksualne, Interseksualne i Queer osobe.

LEZBEJKA/GEJ

Osobe koje imaju emocionalnu i/ili fizičku privlačnost ili naklonost prema osobama istog pola.

BISEKSUALNA OSOBA

Osoba koja ima emocionalnu i/ili fizičku privlačnost ili naklonost prema osobama istog ili suprotnog pola.

TRANSRODNE OSOBE

Osoba čiji rodni identitet i/ili rodno izražavanje nije u skladu sa uvaženim (nametnutim) tradicionalnim rodnim ulogama. Transrodne osobe mogu biti heteroseksualne, lezbejke, gej ili biseksualne osobe.

TRANSEKSUALNE OSOBE

Osoba koja želi i ima nameru da promeni svoj pol; osoba koja je (delimično ili potpuno) modifikovala svoje telo i prezentaciju (uključuje fizičku i/ili hormonalnu terapiju), izražavajući svoj rodni i/ili polni identitet i osećaj sebe.

INTERSEKSUALNE OSOBE

Osoba koja se rađa sa polnim i reproduktivnim organima koji nisu definisani izričito kao ženski ili muški. Interseksualne osobe su žrtve hiruških intervencija, hormonskih terapija i tabuiziranog života. U prošlosti su se interseksualne osobe nazivale hermafroditima, što je netačno i pogrdno.

QUEER

Teorija, pokret, osobnost, seksualnost, orijentacija, identitet...

Termin koji se koristi da jednom rečju opiše celu homoseksualnu, biseksualnu, transrodnu, transeksualnu i interseksualnu zajednicu kao i heteroseksualne osobe koje sebe vide ili žive svoj život van hetero-patrijahalnih normi. Ovaj termin se odnosi na konstantno izazivanje, odstupanje i prevazilaženje društvenih normi kao i preispitivanje i remećenje svega što je društveno pretpostavljeno i utvrđeno.

HOMOFBIJA

Strah, netolerancija, nasilje ili mržnja prema osobama drugačije seksualne orijentacije. Manifestuje se kao neupitna superiornost heteroseksualnosti, koju podstiču kulturne i institucionalne društvene prakse. Ta vera rađa nasilje prema ne-heteroseksualnim osobama koje se opravdava uverenjem u sopstvenu superiornost.

DISKRIMINACIJA

Diskriminacija je nejednako postupanje (bez opravdanog legitimnog razloga) prema pojedincu/ki ili grupi ljudi u poređenju sa drugima, od strane zakona, države, institucije i individua. Diskriminacija je proizvod predrasuda i stereotipa.

“Predrasude su stavovi, pojmovi i mišljenja koje pojedinci i grupe imaju, najčešće, o drugima, ali i u dobroj meri i o sebi. Predrasude se stvaraju bez pravog poznavanja činjenica i uključuju otpor prema bilo kom racionalnom objašnjenju ili uticaju”.

“Stereotip, najčešće vezujemo za ustaljena, pogrešna, iracionalna, ili poluistinita tvrđenja o drugima, što doprinosi nerazumevanju, nedijalogu među pripadnicima različitih grupa ljudi”.

Izvor:

Ko je strejt, a ko gej?, Projekat “Želim da ti kažem...”, Kancelarija za mlade Novi Beograd i Labris, Beograd, 2011.
Čitanka: Od A do Š o lezbejskim i ljudskim pravima, Labris - organizacija za lezbejska ljudska prava, Beograd, 2009.
Kreacija pola? Roda?, Jelena Poštić, Svetlana Đurković i Amir Hodžić, Ženska soba, Zagreb, 2008.

KO JE STREJT A KO GEJ?

Republika Srbija
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA,
DRŽAVNU UPRAVU I LOKALNU SAMOUPRAVU
UPRAVA ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA

Kingdom of the Netherlands

